

KAJ – PEDESETLETNICA OSOBNİ ZAPIS O KAJU I DRAGANIĆU

Suvremeno, uz život živih – bilježe se obljetnice i onih kojih - nema. Među nama nema – osmisliatelja, pokretača, radnika, vizionara kajkavskog kulturnog pokreta i urednika časopisa KAJ gospodina *Stjepana Draganića*.

“Čedo”, časopis, vizionaru je suvremeno opstao. Opstao je na hrani i odgoju njegovih suradnika, sljednika, prijatelja, pragmatičara, istomišljenika i nositelja novih ideja. *Kaj* je bio svjedokom na vjetrometini naših zbivanja. Proslavlja svojih pola stoljeća. Potvrđuje i trajnost izlaženja. Svojom pojavom bio je događajem 1968. godine. Održao se u bespuću neizvjesnih hrvatskih i tuđih interesa. U međutijeku, drugih trajnih kajkavskih tiskovina nestalo je sa scene...

Stjepanu Draganiću (1923. – 1983.), osnivaču i suradatelju hrvatskog kontinuiteta - želje, napori, socijalna opletanja, nepridružena društvena nadgradnja, rafinirana oporba i ograničenja - pri provođenju ideja, stavova, filozofije života, poruka i izričaja, koji su iskonski kajkavski, hrvatski, pa i samu pomisao ‘za bolje svima, a ne samo nekima’ - urušili su svojim negativitetom njegov život i zdravlje. Godine 1983. smrt ga je zatekla. Otela je neimara i gospodina Štjefa, u njegovoj mlađe-starijoj dobi. I tako je g. Stjepan Draganić ostao “dužan” sebi, obitelji, supruzi, sinu Radovanu, susjedima s Trga Francuske Republike i broja 12, suradnicima u poslu, kajkavskoj i široj domovinskoj javnosti.

Inače, nisu počeci ideja i djela g. Stjepana bili od 1968. g. Začeci su bili - iz starijih vremena. Prije 1968. Draganić je imao “viziju kajkavstva i kajkavijane”. Te, 1968. godine - na stolu je i javnosti predstavio projekt, koji će postati - književni, povijesni i stvaralački, projekt koji će ostvarivati Krležine pomisli i želje. Vjerujem, da je Krleža takve imao.

Tiskao se KAJ. Izašao prvi broj. Odahno je - Urednički odbor, Izdavački savjet, odgovorni urednik, izdavač i glavni urednik - Stjepan Draganić. Odahnuli su i oni koji su prije 1968. g. skakali po nadležnim službama Skupštine grada Zagreba i po uredima gradskog GSUP-a. Tamo

su morali usklađivati propise, popise utemeljitelja i potpise pogodnih osoba koji su mu onda trebali za registraciju časopisa i, kasnije, izdavača - *Kajkavsko spravišće*, Zagreb.

Poznavajući ondašnji tijek pravila i registracije, nadležna tijela nisu mogla u liku Stjepana Draganića pronaći mrlju, slabu točku, rupu, ili mrak u njegovu životu i radu. Bio je pogodan za osnivača i prvog kajkavskog vođu. Vjerujem da nadležni pojedinci nisu ubili u pojam strpljivog i discipliniranog gospona Štjefa. Bio je u primjernih odnosima s mojim ocem. Razumjeli su se. Suradivali su. Bili su rodnom iz kraja - *kojkavske* ijekavice...

Rekosmo, bio je zamašnjak “svega”. Bio je vojno discipliniran, pronicljiv, ambiciozan, dobar procjenitelj i realan pri donošenju odluka. Bio je književnik i filmski scenarist. Stjepan Draganić je prije “dekica” i toplih soba - procjenjivao stanja, odraze vremena i smjer putovanja ondašnjeg društva. Među ranima je osjetio praznost i umiranje jednog jezika, pisma i govora - sve u neizvjesnim vremenima kasnih 60-ih i ranih 70-ih godina 20. stoljeća.

Godine 1968. tiskao je i objavio u Zagrebu sa suradnicima – časopis *KAJ*. Radio, dijelio, poklanjao primjerke i prodavao ih. Bio je u primjernih odnosima s grafičarima, distributerima, školama, drugim ustanovama, s pojedincima iz kulturnog i drugih sektora, u vezama s pojedincima i upraviteljima iz realnog sektora. Neki su priložima materijalno pomagali *Kaj*, npr. 1972. g. Gradska štedionica, Kemika, Nama, Textil, INA, Fotokemika, Jugobanka, Večernji list, Zanap, Zagrebačko ugostiteljsko slastičarsko poduzeće, ili ranije Karbon, Sljeme, Turopoljac i druga, sve u vremenima kad je bilo kakvo “proljeće” bilo opasno po nekoga i neke. Događajima je bila 1968. godina bogata. Bunili su se radnici u Rijeci, pa i oni na škveru. Naganjao se “menagement” po riječkom korzu pred i po hotelima. Pratili su bježaniju podobnog rukovodstva. Ulovljene su močili u morskom pristaništu...

Dogodila se agresija na Čehoslovačku. Na Jadranu su brojni turisti ostali zatečeni na odmoru. Osvježeni i odmoreni nisu se mogli vratiti – doma. Naši ljudi su im pomagali - srcem, riječju i materijalno. Vijesti iz njihove zemlje dolazile su im na kapaljku. Bilo je i onih – neistinitih.

Radio Sljeme je postalo Radio Jihlava. Uskočio je u program Radio Daruvar. Preuzeo je – češko/slovački program. Pomagali su izbežumljenim - češki i slovački ljudi, hrvatske nacionalne manjine iz svojih hrvatskih domova i ini Hrvati. Češki jezik bio je jezikom etera, medija i ulice.

Tog ljeta bio sam gostom u Gorskom kotaru. Prije čeških zbivanja saznao sam da su oko Delnica neke barake pune osoba koje su još 1956. g. izbjegle pred vojnom silom iz svoje zemlje – Mađarske! Među uznemirenim Česima i Slovancima bilo je i nepovjerljivih, šaljivih i onih koji nisu vjerovali Dubčeku i Sovjetima. Takvi nisu vjerovali nikome. U tuzi i neizvjesnosti, na svoji račun - šalili su se... Jan Palah je bio drugih stavova. Čovjek se u domovini živ spalio. Rijeka mu je dala počast - u imenu jednog studentskog doma. U Rijeci se osniva "Sinaxis", društvo laika za proučavanje filozofije i vjere. Isto vodi i usmjerava mladi student – Zovko. U isto vrijeme održavala se - meksička olimpijada. Đurđica Bjedov je osvojila dvije olimpijske medalje. Jedne studentske riječke mjesečaste noći rodila se ideja - Međugorje. Nisam prisustvovao tom činu. Bio sam u bolnici. Morao sam gledati u zvijezde, u noći bez svjedočenja o Međugorju.

Pabircima iz 1968. g. opisana su neka prožimanja tog vremena. Pretpostaviti je, ali ne i

zasigurno dokučiti - kako je bilo Draganiću i suradnicima koji su se "u javnosti razmetali - nadgradnjom, kulturom i opstankom" (?), a smiraj je – rata!

I pored dogođenog s posljedicama, *KAJ* se je bavio (*citat* : Wik. hr. 10 / 2018) : "sa slojevitim semantičkim poljem svojega imena – *kaj* - cjelovitom jezičnom, umjetničkom i kulturno-povijesnom podlogom sveukupnoga hrvatsko-kajkavskoga govornoga područja kao i na osnovama nacionalne kulture i znanosti. Jezik materinski, kajkavski, bio je osnovnim sadržajem i podsticajem časopisa, i to kao - jezik izgrađene višestoljetne književne (i znanstvene, administrativne...) tradicije; materinski jezik brojnih, bogatih i živih zavičajnih idioma više od milijun izvornih govornika; stvaralački jezik suvremene (postmoderne) kajkavske književnosti", itd.

Draganić i *KAJ* narušili su učmali ukalupljen "Šuvarov kadrovski model" - života, rada i djelovanja (sheme "po ključu"...). Draganić je za sve ostao otvoren.

Prijašnje godišnjice stručno su, društveno, medijski i elektronički bile popraćene i medijski naglašene. Vjerujem da će ovogodišnje - pola stoljeća od izlaska časopisa *Kaj* (1968. – 2018.) i 35. obljetnica smrti g. Stjepana Draganića (1923. – 1983.) - biti primjerno popraćene, radovima osvjeđene - sudionicima, skupovima i komemoracijama...

Zagreb, 9. 10. 2018.

Tomo Sugnetić